

Advies

Conceptnota ‘Krijtlijnen voor een hervorming van de leerlingenbegeleiding’

Brussel, 28 januari 2016

Adviesvraag: Conceptnota 'Krijtlijnen voor een hervorming van de leerlingenbegeleiding'

Adviesvrager: Hilde Crevits, Vlaams minister van Onderwijs

Ontvangst adviesvraag: 21 december 2015

Adviestermijn: 30 dagen (verlengd tot eind januari)

Goedkeuring raad: 28 januari 2016

Inhoud

Krachtlijnen van het advies	4
-----------------------------------	---

Advies over de conceptnota 'Krijtlijnen voor een hervorming van de leerlingenbegeleiding'	5
--	----------

1	Situering adviesvraag	5
2	Algemene waardering conceptnota.....	5
3	Het kind staat centraal	6
4	De leerling staat centraal	6
5	Uitzuiveren van rollen en taken.....	7
6	Het CLB als draaischijf	8
7	Naar een gemeenschappelijk zorgdossier?	9

Krachtlijnen van het advies

De SAR WGG staat achter de visie op leerlingenbegeleiding ('zorg voor leerlingen') die beschreven is in de conceptnota 'Krijtlijnen voor een hervorming van de leerlingenbegeleiding'. Het basisprincipe dat elke leerling recht heeft op professionele en kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding wordt ten volle gesteund.

De raad formuleert enkele aandachtspunten bij de organisatie van de leerlingenbegeleiding. Het advies richt zich tot elementen van de begeleiding die rechtstreeks gelinkt zijn met Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

- In de hervorming van de leerlingenbegeleiding wordt het **zorgcontinuüm** als belangrijk referentiekader gezien. In dit systeem van 'getrapte zorg' verhoogt de mate van individualisering van zorg naarmate de nood aan begeleiding toeneemt (van brede basiszorg tot zorg op maat).
- Om een kwaliteitsvolle invulling te geven aan elk van de vier begeleidingsdomeinen van leerlingenbegeleiding en gezien de vaak complexe zorg- en ondersteuningsbehoeften van leerlingen, moeten **relevante partners in welzijn én gezondheidszorg** actief participeren.
- Het is nodig om in de leerlingenbegeleiding de **rollen en taken** van leerlingen, ouders, scholen, CLB, pedagogische begeleidingsdiensten en externe zorg- en ondersteuningspartners scherp te stellen.
- In de conceptnota wordt een model van leerlingenbegeleiding voorgesteld waarin het CLB een draaischijffunctie opneemt. In dit model is voor de raad elke partner cruciaal en ondersteunt hij de anderen ook om rollen en verantwoordelijkheden effectief te kunnen opnemen. De verschillende partners werken samen en verwijzen een leerling naar die actor die de meest gepaste zorg en ondersteuning kan bieden, op maat van de leerling. Het is echter uitermate belangrijk dat de actoren in zorg en ondersteuning over voldoende capaciteit beschikken om, waar ook in Vlaanderen, deze doorverwijzing effectief op te nemen.

Advies over de conceptnota 'Krijtlijnen voor een hervorming van de leerlingenbegeleiding'

1 Situering adviesvraag

Op 11 december 2015 hechtte de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan de conceptnota 'Krijtlijnen voor een hervorming van de leerlingenbegeleiding'. De nota biedt een kader voor de toekomstige leerlingenbegeleiding in Vlaanderen. De kern van de voorgestelde hervorming is het scherpstellen van de rollen en taken van alle actoren betrokken bij de schoolinterne en -externe leerlingenbegeleiding (leerling, ouders, school, CLB, pedagogische begeleidingsdiensten, zorg- en ondersteuningsaanbod, ...).

Aan de hand van tien thema's beschrijft de Vlaamse Regering de krijtlijnen waaraan een goede begeleiding van leerlingen moet voldoen. De conceptnota die nu voorligt geeft daarvan een eerste beeld. In april 2016 volgt een conceptnota BIS, met later een vertaling naar een ontwerpdecreet over de leerlingenbegeleiding.

De SAR WGG is gevraagd om advies te verlenen bij de conceptnota die de eerste krijtlijnen van de hervorming uittekent. De raad adviseert in dit dossier op hoofdlijnen en **beperkt zich tot elementen van leerlingenbegeleiding die rechtstreeks gelinkt zijn met Welzijn, Volksgezondheid en Gezin**. De strikt onderwijsgerelateerde zaken vallen buiten de focus van dit advies.

De raad wenst betrokken te worden bij de verdere stappen in het beleidsproces naar een decreet leerlingenbegeleiding.

2 Algemene waardering conceptnota

De raad staat achter de in de conceptnota beschreven visie op leerlingenbegeleiding ('zorg voor leerlingen'). Het basisprincipe dat elke leerling recht heeft op professionele en kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding wordt uiteraard gesteund.

Het is goed dat bij de organisatie van dergelijke begeleiding nu wordt ingezet op een verduidelijking van de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren die betrokken zijn. Dit is belangrijk onder meer met het oog op de gelijke behandeling van elke leerling en een sterkere gelijkgerichtheid van de leerlingenbegeleiding in Vlaanderen.

Het feit dat de conceptnota steunt op de input van verschillende fora maar ook sterk rekening houdt met de conclusies van twee recente studies wordt aangemoedigd (m.n. een audit naar de werking van de CLB's en een wetenschappelijke review van de leerlingenbegeleiding in internationaal perspectief).

Om een kwaliteitsvolle invulling te geven aan elk van de vier begeleidingsdomeinen van leerlingenbegeleiding **moeten relevante partners in welzijn én gezondheidszorg betrokken worden**. De raad vraagt om dit in de conceptnota duidelijk te stellen. Eén van de begeleidingsdomeinen richt zich immers expliciet op het psychosociaal functioneren van de leerling, een ander op de preventieve gezondheidszorg.

3 Het kind staat centraal

De raad is tevreden dat de Vlaamse Regering in de krijtlijnennota de positie van de leerlingenbegeleiding duidelijk stelt. Leerlingenbegeleiding wordt binnen een onderwijscontext geplaatst.

Daarnaast wordt terecht vastgesteld dat er veel relevante linkers zijn tussen de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Onderwijs. De raad benadrukt dat voor de hervorming van de leerlingenbegeleiding op verschillende aspecten een geïntegreerde aanpak over de beleidsdomeinen heen nodig zal zijn en structureel vorm moet krijgen. Afstemming is noodzakelijk met de preventieve gezinsondersteuning in de Huizen van het Kind, het beleid in de strijd tegen kinderarmoede, de Integratie jeugdhulp, de organisatie van de preventieve gezondheidszorg op de eerste lijn, de ondersteuning van personen met een beperking, het onderwijs voor kinderen met specifieke noden, het actieplan suïcidepreventie, ... Daarbij moeten overlap of blinde vlekken vermeden worden. Dit betekent dat er voldoende capaciteit in de zorg- en welzijnssectoren aanwezig moet zijn zodat elk kind en elke jongere de juiste zorg en ondersteuning krijgt (zie ook punt 6).

4 De leerling staat centraal

Het is uitermate belangrijk dat elke leerling in Vlaanderen op een toegankelijke, laagdrempelige en kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding kan rekenen. Bij de organisatie van de begeleiding moet steeds vertrokken worden van de noden en behoeften van de leerling. De bepaling dat 'de onderwijsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van zijn/haar ouders en van de leraren het vertrekpunt zijn voor de begeleiding door de school en/of het CLB' (conceptnota p.8), is voor de raad te beperkt.

De raad wijst op het belang van een holistische benadering waarbij zowel de lichamelijke, psychische, sociale, persoonlijke, cognitieve als morele ontwikkeling meegenomen worden. Leerlingen moeten bij het CLB ook terecht kunnen met vragen en noden, andere dan de onderwijsbehoeften, waarvoor zij informatie krijgen, waarvoor kortdurende interventies aangeboden worden en waar nodig een correcte doorverwijzing plaatsvindt naar die actor die de meest gepaste zorg en ondersteuning kan bieden.

Gelet op de vaak complexe vragen en noden van leerlingen, is het essentieel dat men **in de leerlingenbegeleiding multidisciplinair blijft werken**. Multidisciplinariteit betekent voor de raad ook dat een brede waaier van relevante partners in de welzijns- en gezondheidszorg bij de schoolexterne leerlingenbegeleiding betrokken zijn.

Een **schoolonafhankelijke CLB-werking** is noodzakelijk om leerlingen alle kansen te geven om hun noden en behoeften kenbaar te maken. Deze onafhankelijke positie moet nadrukkelijk zichtbaar gemaakt worden.

De raad adviseert om een **flexibel en divers begeleidingsaanbod** te voorzien, steeds georganiseerd in functie van de (bijzondere) noden van een leerling en zijn of haar omgeving. Voorbeelden van deelgroepen in de leerlingenpopulatie die aandacht vragen, zijn leerlingen met een chronische ziekte, leerlingen met ernstige psychische problemen, jonge mantelzorgers en leerlingen uit zwakke sociaal economische milieus (kansarmen, anderstaligen, vluchtelingen, ...). Zij zetten omwille van hun zorg- en ondersteuningsnoden hun onderwijsloopbaan soms noodgedwongen stop en verliezen daardoor kansen op tewerkstelling en participatie in de maatschappij. De raad ziet voor hen een mogelijkheid in benaderingen van 'begeleid leren' (supported education), die op wetenschappelijke kennis gebaseerd zijn. Inspiratie kan gevonden worden in de systemen van 'begeleid werken' (supported employment).

Ook voor leerlingen in stelsels van deeltijds leren-deeltijds werken zijn meer passende vormen van leerlingenbegeleiding nodig.

Eveneens jongeren die huisonderwijs volgen, hebben voor de raad recht op leerlingenbegeleiding. We vragen daarom het werkingsgebied van het CLB uit te breiden zodat zij ook hier een rol zouden kunnen opnemen.

Tot slot moeten we ons behoeden voor een systeem van 'overattestering' van kinderen en jongeren. De raad uit zijn bezorgdheid onder meer over het inzetten van kinderpsychiaters om noden te laten detecteren die recht geven op bijkomende middelen in de scholen, daar waar de competenties daartoe in het CLB zelf voorhanden zijn.

5 Uitzuiveren van rollen en taken

Begeleiding van kinderen en jongeren is voor de raad steeds een gezamenlijk verhaal van verschillende partners, met elk duidelijk omschreven taken en bevoegdheden. De raad steunt daarom de oefening om in de leerlingenbegeleiding de rollen en taken van leerlingen, ouders, scholen, CLB's, pedagogische begeleidingsdiensten en externe zorg- en ondersteuningspartners scherp te stellen. Deze moeten zo duidelijk mogelijk omschreven worden in het toekomstige decreet leerlingenbegeleiding.

Het is evident dat actoren die instaan voor één of meerdere facetten van leerlingenbegeleiding hiervoor de middelen flexibel en efficiënt (kunnen) inzetten. Zij moeten ook de nodige instrumenten krijgen. Dan pas kunnen zij hun verantwoordelijkheden ten volle opnemen en hierop ook aangesproken worden.

Bij de rolverdeling tussen de actoren benoemt de raad als referentiekader het **zorgcontinuüm** waarlangs de hervormde leerlingenbegeleiding zal verlopen. In dit systeem van 'getrapte zorg' verhoogt de mate van individualisering van zorg naarmate de nood aan begeleiding toeneemt (van brede basiszorg tot zorg op maat).

Om van een volwaardig zorgcontinuüm te kunnen spreken, is uiteraard ook een goede samenwerking met de zorg- en ondersteuningssector cruciaal. Duidelijke taakafspraken zijn nodig en foute verwachtingen moeten vermeden worden.

De raad vraagt dat eveneens de invulling van het begeleidingsdomein preventieve gezondheidszorg, en daarbij de taken en verantwoordelijkheden van elk van de actoren, verder uitgeklaard wordt.

De raad merkt nog op dat ook wanneer een goede leerlingebegeleiding wordt voorzien door de school en/of het CLB, ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijken blijven. Zij moeten in de begeleiding nog meer als partners gehonoreerd worden, en niet alleen wanneer verhoogde zorg nodig is (conceptnota p.5). Het belang van ouderlijke begeleiding verdient meer aandacht in de conceptnota.

6 Het CLB als draaischijf

We lezen in de conceptnota dat het aanbod aan begeleiding door het CLB zich beperkt tot kortdurende begeleiding. Dit voor zorgvragen die betrekking hebben op het welbevinden van de leerling met het oog op het vrijwaren of versterken van zijn leerproces of de onderwijsloopbaan. Het is niet de bedoeling dat het CLB therapie op zich neemt. Wanneer meer gespecialiseerde hulp en zorg op maat nodig is, coördineert het CLB tussen het centrum, de school en de externe zorg en ondersteuning. Dit is de in de conceptnota genoemde draaischijffunctie van het CLB.

Voor de raad is het essentieel dat deze nieuwe taakomschrijving en draaischijffunctie de mogelijkheden van leerlingen en ouders voor persoonlijke contacten niet verminderen. Het aanbod van **leerlingenbegeleiding via de CLB's moet zichtbaar, vlot toegankelijk en laagdrempelig zijn of worden** voor alle leerlingen en hun ouders, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen (bv. onder meer door een uitbreiding van de bestaande permanentiemomenten).

In een model van kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding is voor de raad elke partner cruciaal en moet hij de anderen ook ondersteunen om rollen en verantwoordelijkheden effectief te kunnen opnemen. De school, het CLB, de pedagogische begeleidingsdiensten en externe zorg- en ondersteuningspartners werken samen en verwijzen een leerling naar die actor die de meest gepaste zorg en ondersteuning kan bieden, op maat van de leerling. Tijdige en gerichte doorverwijzingen zijn nodig om breuken in de begeleiding van jongeren te voorkomen. Door hiervoor aansluiting te zoeken met actoren in welzijn én gezondheidszorg zijn de kansen voor doorverwijzingen maximaal.

Hierbij aansluitend vinden we het een juiste keuze dat het CLB in de hervormde leerlingenbegeleiding geen therapie en gespecialiseerde begeleiding opneemt maar doorverwijst naar de meest gepaste partners in zorg en ondersteuning. Deze scheiding tussen kortdurende consultatieve leerlingenbegeleiding in de CLB's en gespecialiseerde hulp- en zorgverlening mag echter nooit tot gevolg hebben dat leerlingen door de mazen van het net glijpen. Het is dus uitermate belangrijk dat de **partners in de zorg en ondersteuning beschikken over voldoende capaciteit om een doorverwijzing, waar ook in Vlaanderen, effectief op te nemen.**

Een hervorming van het organisatiemodel voor leerlingenbegeleiding in Vlaanderen dient tot slot in te zetten op efficiëntie en effectiviteit. Voor de raad is een grondige denkoefening binnen het beleidsdomein Onderwijs over de ideale schaalgrootte en de regionale organisatie van de CLB's daar een belangrijk onderdeel van. De regio's waarbinnen CLB's werken moeten afgestemd zijn op de werkingsgebieden in welzijn en gezondheid.

7 Naar een gemeenschappelijk zorgdossier?

Er wordt in de krijtlijnennota voorgesteld om de doorstroming van informatie over leerlingen van CLB's naar scholen en van externe zorg- en ondersteuningspartners naar CLB's via een gemeenschappelijk zorgdossier te laten verlopen. Welke informatie zal opgenomen worden en wat is daarbij de inbreng - het schrijf- en gomrecht - van de leerling? De raad vraagt ook hoe erover gewaakt kan worden dat de informatie over wat in de ontwikkelingsjaren van jongeren gebeurt, zijn of haar toekomst niet extra belast.

Er heerst binnen de raad ook bezorgdheid over de invulling van het ambts- en beroepsgeheim, en in welke situaties dit al dan niet van toepassing is. Er is nood aan een grondig maatschappelijk debat met de sectoren over zorgvuldige gegevensdeling. De vraag is wie welke informatie nodig heeft om goede zorg voor kinderen en jongeren te bieden.